

EQC

EARTHQUAKE COMMISSION

Kōmihana Rūwhenua

O LE TAIALA I LAU TALOSAGA I LE EQC

IULAI 2019

FAAMATALAGA E UIGA I LENEI TAIALA

la saogalemu, maloloina, malupuipuia ma malutia lou fale mai tau loulouā	4
• Galuega faaleleia ua moomia vave ona fai	5
Faiga o se talosaga	6
• Faapefea ona faia se talosaga i le EQC	7
• Faiga o se talosaga i le kamupani o loo fai ai lau inisiua	7
• Pueina o ata e lagolago ai lau talosaga mo se inisiua	8
Faafoeina o lau talosaga	10
• Faamaoniaina o lau talosaga ua maua	11
• Iloiloina o mea ua faaleagaina	11
• Faamautuina o le talosaga	11
• Gaioiga e fai i faamatalaga ua matou aoina	12
• Ou tiute tauave	12
• Tupe e totogi i se isi tagata	12
• Teenaina o se talosaga	13
• Pe a uma ona totogi atu se talosaga	15
• Tuliloaina o lau talosaga	15

O uluai aso e sosoo ai ma le uma o se mafuie poo se isi faalavelave faalenatura, e tāua ona faagaioi lau fuafuaga mo faalavelave faalenatura. Ia tausī lelei ia te oe lava ma fesoasoani i isi pe a e mafaia. Ia faamautinoa o loo saogalemu, maloloina, malupuipuia ma malutia lou fale mai tau loulouā.

E le moomia ona vave fai se talosaga i le EQC, pe afai ua faaleagaina lou fale poo le fanua mai se faalavelave faalenatura. E oo atu i le lua tausaga le umi e mafai ai ona faailoa mai ai meatotino ua faaleagaina mai le taimi na mae'a ai se faalavelave faalenatura. Peitai, e fautuaina tagata fai talosaga uma ia faaoo mai a outou talosaga i totonu o le tolu masina, pe a talafeagai ai. E ono afaina taumafaiga a le EQC e iloilo totoā ai lau talosaga ona o le taimi sa tuuina atu ai lau talosaga.

**IA SAOGALEMU,
MALOLOINA,
MALUPUIPUĪA
MA MALUTIA
LOU FALE MA
TAU LOULOŪĀ**

A mae'a se faalavelave faalenatura, e tatau ona e faia mea uma e te mafaia ona fai ma le saogalemu ina ia malupuipua pea lou fale i le nofo, ma puipua mai le toe faaleagaina atili.

Afai e mafai, pue ni ata a o le i aveesea, toe faalelei pe tiai ni mea. E mafai ona faaogā lau telefoni feaveai e pue ai ata pe afai e lē o maua se meapueata.

Afai e mafai ona e faia ma le saogalemu, e mafai ona e:

- tiai ni mea e vave ona leaga, e pei o meaai ua leaga pe ua masaasaa. E tatau ona faamaumau faamatalaga o mea ua tiai.
- faamama ese ni oloa ua masaasaa solo ma ni ipu mataetae ma ipu malamalama ua taei. Aua le tiaia mea ua gau ma taei. E le tatau ona e vave tiaia soo se mea e le palagofie.

FAATINOINA O GALUEGA FAALELEIA E VAVE MOOMIA ONA FAI

O galuega faaleleia e moomia vave pe 'faavavevave' ona fai e aofia ai galuega faaleleia e moomia mo le saogalemu, maloloina, malupuipua ma le malutia mai tau louloua o lou fale.

E moomia e EQCover (inisiua ua saunia e le EQC) tagata o loo nofoia fale e faatino gaioiga talafeagai uma e faaititia ai le tele o le leaga o le fale o loo inisiua.

Lona uiga, afai e mafai ona e faia ma le saogalemu, e tatau ona e faia mea nei:

- tapē le vai poo le kesi pe afai e ono liki
- pupuni faamalama ua ta'ei
- ufiufi taualuga poo puipui o le fale ua pupu i ni tapoleni
- ia vave ona toe faaleleia vaega e sili ona moomia e pei o faleuila ma le suavai.

E le tatau ona e faia nei tulaga pe afai e le saogalemu. Afai e lē mafai ona e faia galuega toe faaleleia o loo moomia vave, e tatau ona e faatonu se tagata o lana lea galuega e fai na te faia le galuega mo oe.

Teu lelei faamaumauga o galuega faaleleia o loo moomia vave (e aofia ai kopi o pili mai tagata na faia le galuega).

Soo se tupe e toe faaola ai le tupe na faaoga mo galuega faaleleia o loo moomia vave, e tatau ona aofia i tuutuuga o loo aofia i talosaga ua mautulaga i le EQC.

FAIGA O SE TALOSAGA

FAAPEFEA ONA FAI SE TALOSAGA I LE EQC

E tele auala e mafai ona faaulu ai se talosaga i le EQC.

1 Faatumu le pepa talosaga i luga o le initaneti i le www.eqc.govt.nz

2 Vili mai matou

I totonu lava o Niu Sila:

Telefoni 0800 DAMAGE (0800 326 243)

Fesootaiga mai atunuu i fafo:

Telefoni +64 4 978 6400 poo le +64 4 978 6401

O le a matou faamatalatala atu ia te oe le faagasologa atoa.

E tasi lava lau talosaga e manaomia ona faaulu i le EQC e aofia uma ai mea ua faaleagaina i lou fale, meafale ma le fanua. Mo meafale, e ese le pepa talosaga e tatau ona faatumu.

Mai i le aso 1 Iulai 2019, o le a le toe aofia meafale e le EQC, e lavea ai tagata fai inisiua e amata mai i le atoaga o le tausaga o le inisiua o loo faaoga i le taimi lea, ma e masani lava ona pau i le aso tonu e atoa ai le tausaga, poo le taimi e saini ai se inisiua fou.

E moomia ona toe faaulu mai se talosaga fou mo se isi faalavelave faalenatura e toe tupu ua toe faaleagaina ai nisi mea (e pei o se isi mafuie).

FAIA O SE TALOSAGA I LE KAMUPANI O LOO FAI AI LAU INISIUA

A uma ona faaulu lau talosaga i le EQC, faafesootai lau kamupani inisiua e faaulu ai se talosaga ia i latou.

E i ai nisi mea e ono inisiua e lau kamupani inisiua ae le totogiina e le EQC (e pei o le fola o le auala e feoai atu ai i totonu o le fale ma auala savali, ma meafale).

E masani ona sili atu le telē o le tupe e totogi mai e kamupani inisiua nai lo le aofaiga pito maualuga faatapulaaina e totogi e le EQCover.

E le moomia ona vave fai se talosaga i le EQC, pe afai ua faaleagaina lou fale poo le fanua mai se faalavelave faalenatura. E oo atu i le lua tausaga le umi e mafai ai ona faailoa mai ai meatotino ua faaleagaina mai le taimi na mae'a ai se faalavelave faalenatura. Peitai, e fautuaina tagata fai talosaga uma ia faaoo mai a outou talosaga i totonu o le tolu masina, pe a talafeagai ai. E ono afaina taumafaiga a le EQC e iloilo totoa ai lau talosaga ona o le taimi sa tuuina atu ai lau talosaga.

PUEINA O ATA E LAGOLAGO AI LAU TALOSAGA MO SE INISIUA

O le a moomia e le EQC ni ata e faamaonia ai mea ua faaleagaina e lagolago ai lau talosaga. E tatau ona manino i ata le telē ma le mamao ua oo i ai le faaleagaina o mea.

- Pe afai e mafai, ia pue ata a o le i faamamāina mea pe a uma se faalavelave faalenatura.
- E lelei lava soo se meapueata, ae sili atu ona lelei ata i ituaiga faaonaponei nai lo ata e faaoga ai faiga tuai.
- O se mea lelei le faamaumau o se lisi o vaipanoa taitasi poo mea taitasi a o faasolo le pueina o ata. E fesoasonai ata nei e te iloa ai mea na pueina ma mautinoa ai na pue ata o mea uma.

Ata e tatau ona pue

- Lau pusameli, e faamautinoa ai le nofoaga tonu o loo i ai mea ua faaleagaina.
- Pito i luma, autafa ma le pito i tua o lou fale ma isi fale o loo tutū i fafo (faataitaiga, faletaavale ma le fale e teu ai meafaigaluega).
- Soo se meafale ua faaleagaina o loo teu i totonu o nei fale. Manatua e pue le ata o numera e iloa ai le ituaiga fausaga ma numera faailogaina o loo i ai.
- Soo se vaega o le laufanua ua faaleagaina, e aofia ai soo se ituaiga puipui e taofi ai le solo ifo o le palapala, auala laupapa ma ogapaipa e faaalu ai le suavai o loo taatitia i totonu o le fanua.
- E aogā foi le pue o ata o se potu mai soo se pito e mafai ona iloa ai le eseese o le vaai.
- Pue mamao ma pue latalata i mea o loo fia maua tonu i le ata.
- Pue faatasi le ata o loo faaoga ai se lipine e fua ai le tele o se mea poo vaega ua faaleagaina.
- Afai o loo e faaogāina se meapueata faaonaponei, ia faamautinoa o loo ola le ki e iloa ai le aso na pueina ai ata, faapena foi i meapueata tuai. E fesoasoani ata nei i tagata o loo iloilo ina talosaga, e faatusatusa ai le ata i aafiaga mai faalavelave faalenatura.

*Mai i le aso 1 Iulai 2019, o le a le toe aofia meafale e le EQC, e lavea ai tagata fai inisiua e amata mai i le atoaga o le tausaga o le inisiua o loo faaoga i le taimi lea, ma e masani lava ona pau i le aso tonu e atoa ai le tausaga, poo le taimi e saina ai se inisiua fou.

FAAFOEINA O LAU TALOSAGA

FAAILOAINA MAI O LE MAUAINA O LAU TALOSAGA

E lafo atu e le EQC se tusi e faailoa atu ai ua matou mauaina lau talosaga, ma faamatalaga i le faagasologa o le talosaga ina ia e iloa ai mea e ono tutupu*

O le a matou faafesoota'ia foi lau kamupani inisiua e faamautinoa ai sa fai lava lau inisiua i se taimi talafeagai. Matou te ono moomia lau fesoasoani mo lea tulaga.

ILOILOINA O MEA UA FAALEAGAINA

O le a faafesootai atu oe e le EQC e faatalanoa le iloiloga i lou fale, fanua ma/poo meafale** i le taimi e maua ai lau talosaga.

O le a aofia i le iloiloga se asiasiga aloaia o mea ua faaleagaina i lou fale.

Matou te ono talosagaina se fua fanua ua lesitalaina na te fuafuaina le tau o mea ua faaleagaina i lou fanua.

E ono faatonu e le tagata o loo faia le iloiloga se lipoti mai se inisinia tau galuega, pe afai e matua ogaoga faaletonu poo ua lamatia ai au meatotino.

Matou te ono faatulagaina foi le tau e totogi mo le toe faaleleia ma/poo le sui atoa o le fale lea ua faaleagaina.

la mautinoa lou fesili mo ni pepa e faamaonia ai se sui mai le EQC o le a asia lou maota.

FAAMAUTUINA O LE TALOSAGA

O le a matou lafo atu faamatalaga e uiga i le matou faaiuga ua faamautuina, i le mae'a ai o le iloiloga.

E masani ona faamautu e le EQC lau talosaga i se tino i tupe.

Peitai, e fuafua lava i le tulaga o loo e i ai, e ono filifili e le EQC le faamautuina o lau talosaga e ala lea i le:

- toe suia atoa o mea ua faaleagaina poo ua faatamaia, faaitaiga, meatotino e patino ia te oe**, poo le
- faatonuina o galuega faaleleia mo au meatotino.

* A tupu se 'faalavelave telé' o le a fuafua e le EQC gaioiga laveai ina ina mafai ona tuuina atu gaioiga laveai i se taimi vave toe maopoopo mo le toatele o tagata fai inisiua. O faamatalaga uma e uiga i le faafoega o le faalavelave ua tupu, e tasi lava le taimi e faailoa uma ai nei faamatalaga i le maua ai o talosaga uma.

Mai i le aso 1 Iulai 2019, o le a le toe aofia meafale e le EQC, e lavea ai tagata fai inisiua e amata mai i le atoaga o le tausaga o le inisiua o loo faaoga i le taimi lea, ma e masani lava ona pau i le aso tonu e atoa ai le tausaga, poo le taimi e sainsi ai se inisiua fou.

GAIOIGA E FAI I FAAMATALAGA UA MATOU AOINA

E faamaopopo e le EQC faamaumauga mo le tauaveina ma le faatumauina o le tulafono EQC Act, faatino matafaioi o loo i totonu o le tulafono, ma sauniuniga, galuega laveai ma galuega faafou i taimi o faalavelave faalenatura.

E tusa ai ma le tulafono EQC Act, e mafai e le EQC ona faasoa atu faamatalaga tau i meatotino i le mamalu o le atunuu, e aofia ai kamupani fai inisiua tumaoti, auaunaga a le malo e pei o faigamalo faalotoifale poo isi faalapotopotoga.

E aofia ai faamatalaga e uiga i vaega nei:

- meatotino ua faaleagaina ona o faalavelave faalenatura ma soo se talosaga ua faia i lalo o le tulafono EQC Act e fesootai ma se meatotino.
- o le tau na fua i le iloiloga sa faia mo meatotino e toe sui ma faaleleia, auala e toe fausia ai i lona tulaga tuai sa i ai ma le aofaiga o tupe e totogi atu mai lau inisiua.

E ono faailoa e le EQC faamatalaga e tusa ai ma ni faiga faamatau e afaina ai le mamalu o le atunuu poo le soifua maloloina ma le saogalemu o tagata taitoatasi.

O loo puipuia faamatalaga e patino i le tagata i tuutuuga o loo folasia i totonu o le tulafono Privacy Act 1993.

Ia mautinoa lou fesili mo ni pepa e faamaonia ai se sui mai le EQC o le a asia lou maota.

OU TIUTE TAUAVE

E moomia lou faailoa uma mai o mea o loo e silafia ua faaleagaina ma le mafuaaga, ma tuuina mai kopi o ni faamaumauga matou te talosagaina (faataitaiga, lisiti o galuega faaleleia).

Afai e moomia e le EQC ona faamaonia nisi o faamatalaga e uiga i lau talosaga, o le a matou faafesootai atu oe i le telefoni poo le imeli. I nisi tulaga, e ono asi atu oe i lou maota.

TUPE E TOTOGI I SE ISI TAGATA

Afai o i ai se isi tagata poo se faalapotopotoga o i ai sana vaega i lou fale (faataitaiga, tagata o loo totogia le mokesi o le fale), e ono faamautu sa'o e le EQC le tupe e totogi mo mea ua faatamaia poo ua faaleagaina i le tagata poo le faalapotopotoga lea.

TEENAINA O SE TALOSAGA

E i ai nisi tulaga e ono teena ai e le EQC se talosaga poo se vaega o se talosaga, mo se faaitaiga, pe afai:

- o le umi o le taimi na faataunuu ai se talosaga o loo i totonu o le lua tausaga, peitai o le faatuai ona tuuina mai o lau talosaga ua mafua ai ona faaletonu taumafaiga a le EQC e iloilo totoa le talosaga.
- o mea ia ua talosagaina mai na faaleagaina i le mala faalenatura, na faapogaia pe ua atili ona leaga ona sa mafua mai se isi mala faalenatura na tupu muamua atu. E ono teena e le EQC se talosaga (poo se vaega o le talosaga) pe afai ua uma ona totogi atu e le EQC se tupe i mea na faaleagaina mai se faalavelave faalenatura, peitai e le i faia ma se galuega faaleleia pe toe sui mea sa tatau ona sui.
- pe afai e te le i mulimulitai i mea o loo faatonuina e le tulafono poo se tulafono faalotoifale ma o le faapogai tonu lena o mea ua faaleaga i le tupu ai o se faalavelave faalenatura poo ua atili faaleagaina ai. Mo se faaitaiga, sa e fausia lou fale ua faaleagaina i luga o se fanua e lē o mautu lelei e aunoa ma se faatagana aloaia.
- ua e faia ni faamatalaga sese pe taufaasese i le EQC e tusa ai ma lau talosaga
- sa faia muamua se talosaga mo le palapala solo (pe na faaleagaina le laufanua ona o se matagi malosi poo lologa) ona tusi atu lea o le EQC ia te oe (poo le tagata sa pulea muamua le fale) ma faapea atu e i ai lo latou talitonuga e i ai nisi mea e ono toe faaleagaina i se taimi mulimuli ane ae mafai lava ona, pe sa ono mafai lava ona alofia e oe (poo le tagata sa pulea muamua le fale).

Afai na auina atu ia te oe e le EQC se tusi e pei ona faamatalaina atu, e tatau ona e toe vave tusi atu i ai pe a uma ona e faia se gaioiga e taofia ai le toe faaleagaina atili.

O le a leai se EQCover mo meatotino pe afai ua faaleaogaina e le EQC. O le a faamauina le faaleaogaina o lea tulaga i le Certificate of Title.

TUA ATU O SE TALOSAGA UA UMA ONA TOTOGI ATU

O le a faaauau ai pea lau inisiua e le EQC i le mae'a ai ona totogi atu o lau talosaga. Peitai, afai ua totogi e le EQC le aofaiga atoa o le EQCover i se talosaga, o lona uiga o le a faaleaogaina le EQCover mo meatotino ua faaleagaina ae le i faia i ai ma se galuega faaleleia poo le suia o mea. I tulaga nei, o le a auina atu e le EQC se faaaliga i le tagata e ona le fale. O le a faamauina foi le faaleaogaina o lea tulaga i le Certificate of Title.

Afai ua faaleaogaina lau EQCover, e mafai ona e tusi mai i le EQC ma talosaga i ai e toe amata lau EQCover pe a uma ona toe faaleleia pe toe sui meatotino ua faaleagaina.

TULILOAINA O LAU TALOSAGA

Afai e te manao i se tala lata mai e uiga i le faagasologa o lau talosaga, faamolemole faafesootai mai.

Telefoni mai matou i le **0800 DAMAGE** (0800 326 243) pe imeli mai i le info@eqc.govt.nz

Faamolemole sauni e faailoa mai le numera o lau talosaga i le taimi e te vili mai ai ma ia aofia ai faamaumauga i fesootaiga sa tatou faia. E fesoasoani e vave iloa ai lou tagata ma vave ai lau mataupu.

MO NISI FAAMATALAGA

- Silasila i le www.eqc.govt.nz
- Vili le 0800 DAMAGE (0800 326 243)
- Lafo sau tusi i le EQC, PO Box 311,
Wellington 6140

Afai e le o lau gagana tautala le Gagana Peretania, e mafai ona e talosaga mo se faamatalaupu, ma e leai se tupe e te totogia, pe a e faafesootaia le EQC i le 0800 DAMAGE (0800 326 243).